

INTERNATIONALE GEMEENSCHAP

Het is goed, geloof ik, dat op dit Plancongres ook de vraagstukken van de internationale politiek onze aandacht vragen. Want in de eerste plaats staan we eenvoudig voor het feit, dat er in de tegenwoordige tijd een onverbreekelijke samenhang bestaat tussen binnenlandse en buitenlandse politiek. De traditionele onderscheiding tussen beide is eigenlijk uit de tijd. Het vraagstuk van het communisme in Italië, de vraag of het parlement in Bonn het Schuman-plan zal aanvaarden, de vraag of in Frankrijk federalisten als Schuman en Monnet het houden zullen tegenover het groeiende nationalisme van de Gaulle, dat alles zijn geen uitsluitend nationale Italiaanse, Duitse of Franse aangelegenheden, het zijn Europese aangelegenheden, die ons allemaal direct aangaan. Het is, in de tweede plaats, geloof ik, zelfs zo, dat er niet alleen een onverbreekelijke samenhang bestaat tussen binnenlandse en buitenlandse politiek, maar dat er zelfs een voorrang dient te bestaan van de internationale boven de nationale politiek. Bijna alle werkelijk belangrijke beslissingen op politiek, militair en economisch terrein, waarbij de vraag van oorlog en vrede, de vraag van welvaart en sociale zekerheid direct in het geding zijn, vallen in de tegenwoordige tijd niet meer op nationaal, maar op internationaal vlak. In de gemeenteraad, zelfs van onze grote steden, kan geen beslissing vallen over vragen van nationale politiek. Op dezelfde wijze zal het steeds meer onaanvaardbaar blijken, dat vraagstukken, waarbij het bestaan van de Europese of Atlantische gemeenschap direct op het spel staat, afhankelijk zouden kunnen zijn van de beslissing in een of ander nationaal parlement.

Om deze redenen is het goed, dat op dit Plancongres ook over de internationale vraagstukken wordt gesproken. Want reëel is een Nederlands plan van de arbeid alleen dan wanneer we het plaatsen midden in de internationale verhoudingen, midden in de nieuwe wordende wereld, die in deze jaren, ondanks alle moeilijkheden, gevaarlijke dreigingen en vaak nameloos leed, bezig is gestalte te krijgen. Maar het moge dan goed zijn over deze vraagstukken te praten, gemakkelijk is het niet. Want de publicatie van dit plan beoogt een perspectief te geven voor de toekomst. Dat moest ook voor mij een leidraad zijn. Het ging er om ook op het vlak der internationale politiek, onder het snel wisselende beeld van dag tot dag en de menigvuldigheid der verschijnselen, te speuren naar enkele grote lijnen, naar de krachten, die, vaak onder de oppervlakte, de ontwikkeling der internationale verhoudingen voortstuwen.

Een van de verschijnselen, die het meest aanleiding geven tot verontrusting, is dit, dat niet alleen in de binnenlandse politieke verhoudingen der verschillende Europese landen, maar ook tussen de Europese staten onderling, de neiging nog steeds veld schijnt te winnen om terug te vallen op de vooroorlogse verhoudingen,

de vooroorlogse mentaliteit. Toen gedurende de oorlog in Londen, onder de inspirende stuwkracht van Spaak, de grondslag werd gelegd voor de toekomstige Benelux, toen was dit een van die al te zeldzame ogenblikken, waarop duidelijk het inzicht sprak, dat we in het na-oorlogse Europa nieuwe wegen zouden moeten gaan. Wat is er van dit inzicht overgebleven? Toen minister Schuman zijn plan aankondigde over het ijzer en de steenkool, toen ging er even een schok door de oude en nieuwe wereld omdat men het gevoel had, dat Europa zich zelf aan het hervinden was. Maar de eindeloze moeite en energie waarmee het tot stand komt, dreigt alle enthousiasme en stuwkracht te doven. Er is een groeiende onwil en onmacht in Europa om tot werkelijk nieuwe dingen te komen. Overal dreigt het herstel het te winnen van de vernieuwing.

En toch staan we in deze tijd voor de beslissende vraag of Europa kan voortbestaan in een klimaat van vrijheid en democratie, met behoud van de geestelijke en culturele verworvenheden, die voor ons allen een stuk van ons leven zijn geworden. Deze vraag kan niet met een eenvoudig ja of neen beantwoord worden. Twee wereldoorlogen hebben Europa politiek en economisch ontredderd, een ijzeren gordijn verdeelt het oude werelddeel, Europa is zijn leidende positie in de wereld kwijt, we zijn de bedelaars van de Verenigde Staten geworden. De grote vragen van het ogenblik: het tekort op de Europese dollarbalans, de schaarste aan grondstoffen en het inflatiegevaar, werpen een heel duidelijk licht op Europa's uitermate verzwakte positie. Kan dit Europa voortbestaan? Ik geloof ja, hartstochtelijk ja, wanneer we kijken naar de intellectuele en organisatorische capaciteiten, wanneer we in aanmerking nemen het economische productievermogen in Europa, wanneer we letten op de zedelijke energieën, die, hoewel zwaar geschokt, toch elkens weer in Europa naar boven dringen. Maar ik zeg onvoorwaardelijk neen, wanneer Europa niet uit eigen kracht zou weten te komen uit de veelheid van staatkundige en economische structuren, uit de verouderde nationale begrenzingsen, die een anachronisme geworden zijn in een tijd, waarin door de ontwikkeling van techniek, verkeer en strategie de wereld onweerstaanbaar gaat in de richting van grotere politieke en economische eenheden. Hier ligt het beslissende vraagstuk, waarvoor Europa staat.

In welke onhoudbare chaos Europa met zijn veelheid van nationale economieën terecht is gekomen, moge blijken uit enkele voorbeelden, die de econoom Bertil Suahnstrom onlangs in een artikel in „Notre Europe” aanhaalde.

Eerste voorbeeld. In Frankrijk bestaat een jonge papierindustrie, die men meende nodig te hebben op grond van nationale defensieve doeleinden. Om deze jonge, zwakke industrie te beschermen, werd een invoerrecht op alle papier geheven, variërende tussen 20 en 35%. Desondanks was de hoogontwikkelde Zweedse papierindustrie in staat om op de Franse markt te concurreren met prijzen, die 8% lager lagen dan de Franse. Voor Zweden was dit van zo grote betekenis, dat het als compensatie de invoer van Franse auto's in Zweden met 1000% verhoogde. Maar in begin 1950 stopte de regering-Bidault alle papierinvoer in Frankrijk. Als tegengaatregel stopte Zweden alle import van Franse auto's en begon een eigen automobiellindustrie. Zo ontstonden in beide landen

industrieën, die vanuit een Europees economisch gezichtspunt niet verantwoord en overbodig waren, enkel als gevolg van een nationaal protectionisme.

Tweede voorbeeld. Frankrijk heeft een staatsmonopolie op het gebied van de alcoholindustrie. Om de productie te stimuleren, werd een prijs vastgesteld van 85 fr. de liter, waartegen de alcohol van de distillateurs werd opgekocht. Er ontstond weldra een volslagen overproductie. De alcohol werd toen verkocht aan de petroleummaatschappijen tegen 36 fr. de liter, die de alcohol door de benzine mengden. Dat betekende voor de staat een verlies van 49 fr. de liter. Toen had, in de herfst van 1950, Amerika alcohol nodig voor de productie van synthetische rubber en het bood 40 fr. de liter. Frankrijk stemde toe, het was 4 fr. meer dan voor de benzine en men beschouwde het als een goede zaak. Maar de staat gaf nog altijd 45 fr. op de liter toe.

Deze voorbeelden zijn met vele tientallen te vermeerderen. De opvoering van het consumptie-niveau en de versterking van Europa's concurrentie-positie op de wereldmarkt vragen de productie van goedkopere, gestandaardiseerde serie-producten, hetgeen belemmerd wordt door de veelheid van nationale economieën. Het is zelfs zo, dat vóór de eerste wereldoorlog Europa in veel opzichten meer een economische eenheid was dan thans. De scherpste tegenstellingen immers zijn ontstaan in de periode tussen de twee wereldoorlogen. In de dertiger jaren groeide in alle Europese landen een sterk protectionistische landbouwpolitiek, de grotere aandacht van de staat, op zich zelf een gunstig verschijnsel, voor de noodzaak ener sociale welvaartspolitiek, het terugvallen op een Schacht-se autarkie-politiek in 'de crisisjaren, dat alles werkte de verdeeldheid en tegenstelling in de hand.

Al deze vraagstukken zijn alleen oplosbaar, wanneer de Europese landen werkelijk bereid zijn om op geleidelijke, maar doortastende wijze Europa als een economische eenheid te organiseren, om de ene markt te scheppen in Europa, over de noodzaak waarvan tussen de deskundigen nauwelijks nog meningsverschil bestaat.

Bij de vestiging van deze Europese markt doen zich echter twee grote moeilijkheden voor.

De eerste moeilijkheid is deze, dat, zoals ook in het Plan is opgemerkt, de voordelen van deze ene Europese markt voornamelijk eerst op langere termijn zichtbaar zullen worden, terwijl de nadelen zich vooral op korte termijn zullen doen gevoelen. De voordelen zijn onder andere: standaardisatie en rationalisatie, grotere serieproductie, lagere prijzen, versterking der concurrentie-positie, enz. De nadelen op korte termijn zijn onder andere: de mogelijkheid van werkloosheid in bepaalde sectoren en landen, een verlies van geïnvesteerd kapitaal in industrieën, die niet te handhaven zijn, e.d. Europa is economisch alleen gezond te maken, als men bereid is het lange zicht te laten overwegen over het korte zicht. Maar de regeringen, die in menig Europees land op kortere termijn dienst doen dan meestal bij ons, rollen veelal van de ene gelegenheidsoplossing in de andere en laten aldus het beslissende werk ongedaan. Dit vraagstuk is, geloof ik, alleen oplosbaar, wanneer zoals bij het Schuman-plan is gebeurd, de volken van Europa bereid zijn om de offers, die op korte termijn gebracht moeten worden, gezamenlijk te dragen, ten einde het gewenste einddoel te bereiken. Toen we in ons eigen land begonnen met de drooglegging van de Zuiderzee, toen werden in verschillende

industrieën, die vanuit een Europees economisch gezichtspunt niet verantwoord en overbodig waren, enkel als gevolg van een nationaal protectionisme.

Tweede voorbeeld. Frankrijk heeft een staatsmonopolie op het gebied van de alcoholindustrie. Om de productie te stimuleren, werd een prijs vastgesteld van 85 fr. de liter, waartegen de alcohol van de distillateurs werd opgekocht. Er ontstond weldra een volslagen overproductie. De alcohol werd toen verkocht aan de petroleummaatschappijen tegen 36 fr. de liter, die de alcohol door de benzine mengden. Dat betekende voor de staat een verlies van 49 fr. de liter. Toen had, in de herfst van 1950, Amerika alcohol nodig voor de productie van synthetische rubber en het bood 40 fr. de liter. Frankrijk stemde toe, het was 4 fr. meer dan voor de benzine en men beschouwde het als een goede zaak. Maar de staat gaf nog altijd 45 fr. op de liter toe.

Deze voorbeelden zijn met vele tientallen te vermeerderen. De opvoering van het consumptie-niveau en de versterking van Europa's concurrentie-positie op de wereldmarkt vragen de productie van goedkopere, gestandaardiseerde serie-producten, hetgeen belemmerd wordt door de veelheid van nationale economieën. Het is zelfs zo, dat vóór de eerste wereldoorlog Europa in veel opzichten meer een economische eenheid was dan thans. De scherpste tegenstellingen immers zijn ontstaan in de periode tussen de twee wereldoorlogen. In de dertiger jaren groeide in alle Europese landen een sterk protectionistische landbouwpolitiek, de grotere aandacht van de staat, op zich zelf een gunstig verschijnsel, voor de noodzaak ener sociale welvaartspolitiek, het terugvallen op een Schacht-se autarkie-politiek in de crisisjaren, dat alles werkte de verdeeldheid en tegenstelling in de hand.

Al deze vraagstukken zijn alleen oplosbaar, wanneer de Europese landen werkelijk bereid zijn om op geleidelijke, maar doortastende wijze Europa als een economische eenheid te organiseren, om de ene markt te scheppen in Europa, over de noodzaak waarvan tussen de deskundigen nauwelijks nog meningsverschil bestaat.

Bij de vestiging van deze Europese markt doen zich echter twee grote moeilijkheden voor.

De eerste moeilijkheid is deze, dat, zoals ook in het Plan is opgemerkt, de voordelen van deze ene Europese markt voornamelijk eerst op langere termijn zichtbaar zullen worden, terwijl de nadelen zich vooral op korte termijn zullen doen gevoelen. De voordelen zijn onder andere: standaardisatie en rationalisatie, grotere serieproductie, lagere prijzen, versterking der concurrentie-positie, enz. De nadelen op korte termijn zijn onder andere: de mogelijkheid van werkloosheid in bepaalde sectoren en landen, een verlies van geïnvesteerd kapitaal in industrieën, die niet te handhaven zijn, e.d. Europa is economisch alleen gezond te maken, als men bereid is het lange zicht te laten overwegen over het korte zicht. Maar de regeringen, die in menig Europees land op kortere termijn dienst doen dan meestal bij ons, rollen veelal van de ene gelegenhedso oplossing in de andere en laten aldus het beslissende werk ongedaan. Dit vraagstuk is, geloof ik, alleen oplosbaar, wanneer zoals bij het Schuman-plan is gebeurd, de volken van Europa bereid zijn om de offers, die op korte termijn gebracht moeten worden, gezamenlijk te dragen, ten einde het gewenste einddoel te bereiken. Toen we in ons eigen land begonnen met de drooglegging van de Zuiderzee, toen werden in verschillende

gemeenten protestverenigingen opgericht van vissers, die zich in hun bestaan bedreigd gevoelden. Maar het algemeen belang van de drooglegging was zo overwegend, dat wegen werden gezocht om de geduceerde vissers andere werkgelegenheid te geven. Voor dezelfde taak staan we nu op Europees plan. En de socialistische beweging zou een constructieve bijdrage kunnen leveren tot de oplossing van de vraagstukken van deze tijd, als zij ten deze positieve voorstellen zou weten uit te werken. Hier is plaats voor een stuk planpolitiek van grote urgentie, waartoe het gevoel van sociale solidariteit over de grenzen heen tevens een belangrijke stimulans kan zijn.

De tweede moeilijkheid bij de vestiging van de ene Europese markt is deze, dat zij niet bereikbaar is door een terugkeer naar de situatie van vóór de eerste wereldoorlog, toen een inderdaad grotere eenheid in het teken stond van een volledig liberale economie. Ook als we de weg opgaan naar een grotere economische integratie, kunnen we de sociale verworvenheden niet prijsgeven, die mogelijk geworden zijn door de geleidelijke afbraak van de beginselen der vrije economie. Bovendien, de afgelopen anderhalf jaar hebben wel aangetoond, dat het vrije spel van vraag en aanbod op de wereldmarkt de prijzen der grondstoffen heeft opgejaagd op een wijze, die volkomen niet in verhouding staat tot de gerechtvaardigde wens de productie daarvan te verhogen. Daaruit blijkt ook, dat er minder pijnlijke operaties zijn om een bewapeninginspanning te financieren dan de algemene inflatie en dat we er, ook op het gebied der internationale economische samenwerking, langs de oude weg niet meer komen. Daarom zal de economische integratie van Europa slechts langs de weg van een zekere planning te verwezenlijken zijn. Ook hiertoe zou de socialistische beweging een uitermate belangrijke bijdrage kunnen leveren. Op internationaal plan, maar ook op nationaal plan. In het tweede plan-Monnet, het tweede Franse vijfjarenplan, is als eerste taakstelling opgenomen de uitwerking van datgene, dat nodig is om de positie van de Franse industrie te versterken in het kader van een geïntegreerde Europese economie. Ik heb zo het gevoel, dat we, daarbij vergeleken, in Nederland nog wel enkele ronden achterliggen.

Ik heb op deze economische zijde van de Europese eenwording hier eens duidelijk willen wijzen, omdat het nationalisme in Europa zich in deze tijd in belangrijke mate verschanst heeft op economisch gebied en omdat, op langere termijn gezien, hier een der hoofdvraagstukken ligt op de weg naar Europa's eenheid. Maar het gehele vraagstuk van de Europese integratie, ook politiek en militair, zal in de komende maanden onze grootste aandacht vragen.

Het gehele vraagstuk van de Europese integratie heeft het laatste half jaar een stroomversnelling ondergaan en is van karakter veranderd, zonder dat dit in sommige landen door regering en publieke opinie voldoende werd onderkend.

Men kan bijvoorbeeld over het Europese leger lang theoretiseren, alsmede over de vraag, of dit de beste weg was om in Europa zo snel mogelijk tot de zo dringend nodige parate divisies te komen ter verdediging der Westerse wereld. Maar al dergelijke bespiegelingen hebben sinds de conferentie van de grote Drie

te Washington geen enkele reële betekenis meer. Op het ogenblik doen zich reëel slechts drie mogelijkheden voor:

- a. de totstandkoming van een Europees leger;
- b. de oprichting van nationale legers, inclusief een nationaal Duits leger;
- c. het terugtrekken van Amerika op de periferie van Europa: Engeland, Spanje en Noord-Afrika.

Van deze drie mogelijkheden zijn de laatste twee bepaald slechter dan de eerste. De tweede mogelijkheid bestaat bovendien nauwelijks méér dan op papier, omdat in Frankrijk voor de heroprichting van een nationaal Duits leger geen parlementaire meerderheid aanwezig is.

Practisch nooit in de politiek gaat het om een keuze tussen een 100 % goede en een 100 % slechte oplossing. Meestal ligt het daar ergens tussen in en heel dikwijls is het de keuze van het minste kwaad. De keuze vóór het Europese leger is de beste keuze, die we in de gegeven omstandigheden kunnen maken en de enig juiste houding is om er van te maken, wat er menselijkerwijs van te maken is, op constructieve wijze en met voortvarendheid, want de tijd dringt, ik herhaal: de tijd dringt!

Nu zijn er, die zeggen: het gaat niet om de gedachte van het Europese leger, het gaat om de wijze waarop. Ik antwoord daarop: dat geldt voor sommige, niet voor allen. Maar bovendien heeft deze zaak van de wijze-waarop nog een aspect, waaraan in Nederland wel eens te weinig wordt gedacht. In de constructie van het Europese leger is Frankrijk het land, dat het grootste offer brengt aan nationale souvereiniteit. Dat maakt, dat dit vraagstuk in de binnenlands-politieke verhoudingen in Frankrijk vrij moeilijk ligt. De visie die van Belgische zijde wel eens over het Europese leger is gegeven, bergt het gevaar in zich, dat de oorspronkelijke constructie zozeer wordt afgezwakt, dat deze zaak in Frankrijk niet meer te verkopen is. De vraag rijst dan, of een klein land niet een verantwoordelijkheid op zich neemt, die het in de gegeven omstandigheden niet kan dragen, gezien de ontzaglijke consequenties, die aan een mislukking van deze taak zouden kunnen vastzitten.

Nog twee punten zijn in dit verband van belang.

In de eerste plaats heeft de zaak van het Europese leger de mogelijkheid ondergraven om langs functionele weg tot de zozeer gewenste eenheid in Europa te komen. U weet: toen enkele jaren geleden in Straatsburg duidelijk bleek, dat voor de gedachte van een politieke federatie geen meerderheid bleek te bestaan, heeft men de functionele weg gekozen, d.w.z., dat men hoopte door een toenemend aantal integraties op deelgebieden, zoals ijzer en steenkool, transport, landbouw, electriciteit, vroeg of laat automatisch tot een werkelijke federatie te komen. Deze functionele gedachte heeft ons grote diensten bewezen. Zij ligt aan de oorsprong van het Plan-Schuman en zij is ook voor de toekomst nog een belangrijke wegwijzer. Niettemin, als men aanvaardt, dat het geheel nog iets anders en iets meer is dan de som der delen, dan ligt daarin ook de ontoereikendheid van de functionele gedachte besloten. Bovendien, de geleidelijkheid, die de functionele methode vooronderstelt, is door de zaak van het Europese leger overhoop gehaald. Een werkelijk Europees leger immers zal binnen betrekkelijk korte tijd moeten leiden tot een gemeenschappelijke economische, fiscale en buitenlandse politiek.

Daarmee zijn we dan opnieuw geplaatst voor het vraagstuk van de werkelijke federatie. En geen regering in Europa kan zich in nevelen blijven hullen, of zij daartoe al dan niet bereid is. Men kan zich tijdelijk verschuilen achter grondwettelijke bezwaren. Maar in de dagen van Thorbecke waren de progressieve krachten in ons volk het er over eens, dat de Grondwet een nationale kracht moest zijn. Dat nu sommigen in Europa de Grondwet als een nationale rem aanvaardden, zal spoedig blijken tot onhoudbare toestanden te leiden.

Het tweede punt is dit, dat de zaak van het Europese leger heel duidelijk laat zien, dat het Verenigd Europa beslist niet tot stand komt, zoals de blokkendoosbouwers het graag volgens een bepaald schema in elkaar zouden zetten. Bespiegelingen over het grote en kleine Europa hebben heel weinig practische betekenis, sinds de ontwikkeling met het Plan-Schuman duidelijk heeft uitgewezen, dat Engeland eerst constructief meedoet, als het Continent bewijst, dat, wat daar gebeurt, te belangrijk voor Engeland is om er buiten te blijven. Bespiegelingen over de voorrang van Europese of Atlantische federatie hebben weinig practische betekenis, nu in Straatsburg duidelijk is gebleken, dat de Verenigde Staten niet zijn geïnteresseerd in een nauwere unie met een verdeeld en machteloos Europa. Natuurlijk, ik neem aan, dat er niemand in onze partij is, die niet graag Engeland en Scandinavië op de meest nauwe wijze in de Europese integratie wil betrekken. Ik neem eveneens aan, dat niemand in de partij de totstandkoming van een werkelijk Atlantische gemeenschap, die zich behalve tot het militaire, ook tot het politieke en economische terrein uitstrekt, niet van harte zou toejuichen. Maar ik meen, dat in een periode, waarin de tijdnood een overheersende factor is geworden, waarin de inschakeling van Duitsland in de Westerse verdediging en het vraagstuk van defensie en levenspeil alleen op Europees plan oplosbaar zijn, en waarin de werkelijke keuze alleen maar gaat tussen de gedachte ener bovennationale aaneensluiting of een terugvallen op een vooroorlogs nationalisme — Schuman tegenover de Gaulle — dat in een dergelijke periode het Nederlandse buitenlandse beleid duidelijk een keuze heeft te doen voor het eerste, d.w.z. vóór de Europese eenheid, en dat het daarbij op constructieve en voortvarende wijze, niet gehinderd door al te veel schema's, doet wat de hand te doen vindt.

Dit is alles, wat ik u vandaag over het vraagstuk der Europese integratie heb te zeggen. Het is een oude socialistische verwachting, dat de staat zou afsterven. In onze dagen zien we dat met de wezenlijke betekenis van de nationale staat voor onze ogen gebeuren. Er zijn allerlei krachten en machten, wier positie afhankelijk is van de instandhouding der gevestigde orde. Maar een socialistische houding kan dat niet zijn. Het is de P.v.d.A. geweest, die in ons parlement het eerst het vraagstuk van het Europese federalisme aan de orde stelde. Het is de P.v.d.A. geweest, die een internationalisatie van de Europese steenkool- en ijzerproductie heeft voorgesteld, nog vóór er van een Plan-Schuman sprake was. Het is de P.v.d.A. geweest, die steeds met grote klem een nieuwe politiek ten opzichte van Duitsland heeft bepleit, onmisbare voorwaarde voor een werkelijke eenheid van Europa. Het is de taak van onze partij om ook in de komende tijd in de voorhoede te staan van de krachten, die op Europees plan dringen naar een nieuwe tijd. Laten wij niet de hekkensluiters zijn van een Verenigd Europa.

Wanneer ik speur naar de grote lijnen voor een socialistische politiek op internationaal gebied, dan zijn het niet alleen Europese vraagstukken, die onze aandacht verdienen.

Van Nederland uit gezien lijkt het soms, alsof de tegenstelling Rusland—Amerika de enige grote tegenstelling is in de wereldpolitieke situatie van vandaag. Maar dat is een gevaarlijke eenzijdigheid, want bijna even belangrijk is de tegenstelling tussen de koloniale en koloniserende volken enerzijds, de tegenstelling tussen de sociaal en economisch meer en minder ontwikkelde landen anderzijds.

Het koloniale vraagstuk is nog allerminst een opgelost vraagstuk. Soms krijgt men zelfs de indruk, dat de tegenstelling tussen blank enerzijds, bruin en zwart anderzijds, als politieke tegenstelling groeiende is. Op de eerste Colombo-conferentie, een paar jaar geleden, heeft Nehru gezegd: ofschoon het communisme slecht is, het kolonialisme is oneindig erger. In deze woorden liggen alle verreikende consequenties besloten, waartoe het koloniale vraagstuk in de wereld van vandaag onder omstandigheden kan leiden.

Men kan niet zeggen: wat hebben we als Nederland daarmee te maken, sinds we de soevereiniteit aan Indonesië hebben overgedragen. Wanneer in de vierde commissie in de Verenigde Naties koloniale vraagstukken ter sprake komen, dan zit het Westen als geheel op de beklaagdenbank. Dat is de feitelijke situatie en de lijn, die daarbij van Nederlandse zijde wordt gevolgd, ondervindt, geloof ik, onvoldoende het meedenken van parlement en publieke opinie. Bovendien is er nog steeds een Nieuw-Guinea-vraagstuk. Toen dit jaar in de vierde commissie een poging werd gedaan om dit in de Verenigde Naties aan de orde te stellen, toen werd van Indonesische zijde het verzoek gedaan om deze poging niet door te zetten, gezien de toen op til zijnde besprekingen tussen Nederland en Indonesië. Maar een dergelijke poging kan ieder ogenblik worden hernomen, geen ijskast-theorie houdt dat tegen en een plezierige positie schept het voor Nederland allerminst. Nog afgezien van de economische mogelijkheden voor Nederland in Indonesië, kan Nederland daar nog deel hebben aan een niet te onderschatten stuk wereldpolitiek. Want de vraag, of Nederland met Indonesië, Engeland met India, tot een constructieve samenwerking kan komen, zou wel eens een beslissend element kunnen worden in de hele verhouding tussen Azië en het Westen. Alle soevereiniteits-discussies over Nieuw-Guinea verdwijnen daarbij in betekenis in het niet.

Het internationale socialisme zou een belangrijk stuk praktisch werk kunnen doen, als het op dit gebied tot een duidelijke, gemeenschappelijke activiteit kan komen. Dat zal echter alleen mogelijk zijn, als men niet in de slogans blijft steken, want gemakkelijk is het vraagstuk niet. De extreme interpretatie, die door sommige vroegere koloniale volken aan het begrip zelfbeschikkingsrecht wordt gegeven, botst op bepaalde punten op tegen de gang der geschiedenis, die gaat in de richting van grotere politieke en economische eenheden. En allerlei concrete vragen eisen een antwoord. Heeft Egypte het recht om het Suezkanaal, een der hartaders van het wereldverkeer, als een louter binnenlandse aangelegenheid te beschouwen? Is het voor het Westen, onverschillig, of Mossadeq de Perzische olie naar believen aan Rusland of het Westen verkoopt? Kan het Westen aanvaarden, dat er in Marokko een chaos zou ontstaan, terwijl op het ogenblik dit gebied een essentieel

punt vormt in de verdediging van het Westen? Ik behoor bepaald niet tot die rechtlijnigen van geest, die op dit soort vragen aan de hand van een of ander abstract beginsel direct met een ja of neen kunnen antwoorden. Maar ik zeg wel, mede op grond van mijn ervaringen in de Verenigde Naties, dat de politiek van het Westen ten deze duidelijke vraagtekens open laat en dat van een gemeenschappelijke socialistische politiek ten deze, helaas, in geen enkel opzicht sprake is. Nochtans heeft gemeenschappelijke politiek van het Westen te meer kans in onze richting te gaan, waar de Verenigde Staten ten deze bepaaldelijk niet aan de koloniale kant staan.

Daarnaast is er het vraagstuk van de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden, omvattende enkele gedeelten van Zuid-Europa, bijna geheel Azië, Afrika en Zuid-Amerika, omvattende meer dan de helft van de gehele wereldbevolking. Vóór de oorlog is het alleen de internationale arbeidsorganisatie geweest, die voor dit vraagstuk aandacht heeft gehad. Na de oorlog is dit vraagstuk echter met grote nadruk op de voorgrond gekomen en in zijn jongste jaarrapport heeft de secretaris-generaal van de Verenigde Naties dit vraagstuk genoemd: „het belangrijkste economische vraagstuk, waarmee de wereld op lange termijn staat geconfronteerd”. Daarom is het ook volkomen gerechtvaardigd, dat in het Plan zo uitvoerig aandacht voor dit vraagstuk is gevraagd.

Ik wil u niet vermoeien met cijfers en er daarom slechts drie noemen. Van de totale wereldbevolking kan 51 % lezen noch schrijven. Van de totale wereldbevolking leeft meer dan een derde van minder dan f 200,— per jaar. In de westerse landen is de gemiddelde leeftijd 62 jaar, in de minder-ontwikkelde gebieden 30 jaar, in India zelfs niet meer dan 23 jaar. Deze enkele cijfers onthullen een afgrond van armoede, ziekte en onwetendheid, kortom van menselijke ellende, waarvan we ons nauwelijks een voorstelling kunnen maken.

Van socialistisch gezichtspunt uit is dit een volstrekt onaanvaardbare situatie. In een wereld, die steeds meer een eenheid aan het worden is, is het onverdraaglijk, dat in het ene deel van de wereld een betrekkelijke welvaart heerst, terwijl in een ander deel van de wereld jaarlijks miljoenen sterven van honger en ellende. Zonder overdrijving kunnen wij zeggen, dat bijna de helft van de wereldbevolking nog leeft onder omstandigheden, als in Europa de arbeidersklasse omstreeks 1850, waarvan u zich uit de boeken van Engels en Henriëtte Roland Holst allemaal een beeld hebt kunnen vormen. Daarom is in deze tijd ook de eis van sociale gerechtigheid een internationaal vraagstuk geworden. Zoals de socialistische beweging in de afgelopen eeuw binnen de nationale kaders van ieder land gestreden heeft voor een rechtvaardiger verdeling van inkomen en vermogen tussen de verschillende maatschappelijke groepen, zo zal zij dit in deze tijd op internationaal terrein hebben te doen voor de verhouding van volk tussen volk.

Het vraagstuk van de hulp aan de onontwikkelde gebieden is echter niet alleen een ethisch vraagstuk, het is ook een politiek en economisch vraagstuk van de eerste orde. Wanneer men de discussies over dit vraagstuk meemaakt in de tweede commissie der Verenigde Naties, dan kan men niet anders dan de opmerking van pg. De Niet onderschrijven, dat er zich in onze huidige wereld een klassenstrijd

aftekenen tussen continenten. Want het zijn juist deze minder ontwikkelde gebieden, die het zwakst staan tegenover het voortdurende propaganda-offensief van de Kominform, terwijl deze gebieden voor het Westen in de huidige wereldpolitieke situatie een vitale betekenis hebben. De Verenigde Staten bijv. betrekken op het ogenblik 77 % van hun tin-import, 85 % van het mangaanerts en 100 % van de natuurrubber uit deze minder ontwikkelde gebieden. Wat Europa betreft, dit neemt 42 % op van de totale export der minder ontwikkelde gebieden, terwijl zij 40 % van de totale Europese export opnemen. Uit deze cijfers blijkt ook de onderlinge afhankelijkheid op economisch gebied tussen Amerika, Europa en deze minder ontwikkelde landen. Een groots systeem voor de economische ontwikkeling zal daarom van alle drie ten goede komen, waardoor in het wereldhandelsverkeer in nieuwe vormen, maar op versterkte wijze, een driehoeksverkeer zou kunnen ontstaan, dat voor het economisch herstel ook van Europa van essentiële betekenis is.

Het vraagstuk van de hulp aan de onontwikkelde gebieden is na de laatste wereldoorlog met enig enthousiasme ter hand genomen. Er is het beroemde Punt Vier uit het program van Truman. De Commonwealth heeft haar Colomboplan. De Belgen hebben hun tienjarenplan voor de Congo, tot een bedrag van 50 milliard franc. In het kader van de Verenigde Naties is een afzonderlijk orgaan in het leven geroepen, dat zich met dit vraagstuk bezighoudt. Door de Internationale Bank, die onder auspiciën staat van de Verenigde Naties, is het afgelopen jaar tot een bedrag van 300 miljoen dollar in de minder ontwikkelde gebieden geïnvesteerd. Als „streefdatum” is aanvaard om dit in een periode van vijf jaar tot een milliard dollar per jaar op te voeren.

Men zal zeggen: een milliard dollar per jaar als hulp aan de minder ontwikkelde gebieden is nog niet veel in vergelijking met de 68 milliard dollar, die het Westen jaarlijks aan de bewapening uitgeeft. Ik zeg dan ook niet, dat het al genoeg is. Maar vooraleer dergelijke, altijd een beetje gevaarlijke, vergelijkingen te maken, dient men ook te bedenken, dat dit gehele vraagstuk van de hulpverlening aan de minder ontwikkelde gebieden, niet alleen financieel, maar ook technisch, organisatorisch, politiek, psychologisch een uitermate gecompliceerd vraagstuk is, waarbij met name twee punten nog de aandacht vragen.

Het eerste punt is dit, dat het tempo van de ontwikkeling in de minder ontwikkelde gebieden ergens aan bepaalde grenzen is gebonden. Al te plotselinge en onregelmatige dollarinjecties in deze landen hebben een sterk inflatoire werking, waartegen deze landen, gezien hun zwakke sociale en economische structuren, nog zwakker staan dan de Westerse landen. De grote voorraadvorming door de Verenigde Staten van bepaalde grondstoffen heeft, na Korea, in sommige dezer landen reeds een dergelijke ongunstige ontwikkeling te zien gegeven.

Het tweede punt is dit, dat de ontwikkeling van deze minder ontwikkelde landen niet alleen een kwestie is van geld, maar ook van mensen en van bestuur. Van mensen, omdat in talrijke van deze landen eenvoudig niet de deskundigen aanwezig zijn om leiding te geven aan de economische ontwikkeling, evenmin als bij de zo dringend nodige agrarische hervormingen. Dit is het zogenaamde vraagstuk van de „technical assistance”, de technische hulpverlening, waartoe op de begroting van de Verenigde Naties 20 miljoen dollar is uitgetrokken. Een kwestie van mensen

en van bestuur. Laat me dit laatste duidelijk maken met een voorbeeld. Enkele weken geleden is het rapport gepubliceerd van de commissie voor de technische hulp, die door de Verenigde Naties naar Boliviaë was gezonden om een onderzoek in te stellen naar de ontwikkelingsmogelijkheden van dat land. Boliviaë is een van de landen met het laagste levenspeil van geheel Zuid-Amerika, terwijl het land rijk genoeg is aan natuurlijke hulpbronnen om het volk een behoorlijk bestaanspeil te verzekeren. Het rapport noemt Boliviaë „een bedelaar, die op een gouden stoel zit”. De situatie in Boliviaë is dan ook deze, dat, terwijl in Nederland gedurende de laatste 125 jaar vijf staatshoofden elkaar opvolgden, in dezelfde tijd Boliviaë 60 maal van president verwisselde, meestal als gevolg van een revolutie. Het land versleet 18 ministers van Arbeid in vier jaar, 8 ministers van Financiën in 18 maanden. Bij een dergelijke volkomen afwezigheid van politieke en bestuurlijke stabiliteit is het natuurlijk onmogelijk om de economische ontwikkeling doeltreffend ter hand te nemen en om op het benodigde buitenlandse kapitaal enige aantrekkingskracht uit te oefenen. Het eerst nodige in een dergelijk land — en zo zijn er vele — is de opbouw van een behoorlijk efficiënt, standvastig en betrouwbaar administratief apparaat. Dit geschiedt nu met behulp van deskundigen van de Verenigde Naties. Ik behoef u wel niet te zeggen, welk een uiterst moeilijk en gevoelig werk dit is, ook uit politiek en psychologisch oogpunt.

Met enige voldoening mag worden vastgesteld, dat bij dit werk van de technische hulp, dat door de Verenigde Naties wordt gedaan, Nederland een uitstekende plaats inneemt. Wat het aantal deskundigen betreft, door de Verenigde Naties uitgezonden, staat Nederland, na de Verenigde Staten en Engeland, op de derde plaats. Bij de organisatie en uitbreiding van een medische faculteit in Bagdad, bij de irrigatiewerken in het oude tweestromenland van Euphraat en Tigris, bij de olieboringen in het noorden van Afghanistan, bij de ontwikkeling van de rubbercultures in Thailand, in Pakistan, Syrië, Egypte, Chili, enz. zijn Nederlanders werkzaam. Ik geloof, dat voor onze export van intellect op dit gebied grotere mogelijkheden liggen dan op Nieuw-Guinea.

Op dit vraagstuk van de hulp aan de minder ontwikkelde landen ben ik wat dieper ingegaan, omdat op dit gebied de socialistische beweging een grootse taak heeft te vervullen. Het is op internationaal gebied in beginsel dezelfde taak, die de verschillende socialistische partijen afzonderlijk tot nu toe op nationaal plan hebben vervuld. Ik geloof, dat het mogelijk is, dat door deze taakverruiming in de socialistische beweging een nieuwe geestdrift en een nieuw élan worden gewekt. Op een onlangs in Wenen gehouden socialistische conferentie van experts is dit werk reeds ter hand genomen. Ik hoop, dat ik in de naam van u allen spreek, wanneer ik de hoop uitspreek, dat dit vraagstuk ook door de P.v.d.A. met grote aandacht ter hand zal worden genomen en dat onze partij het zal weten te maken tot een stuk praktische politiek. Want laten we het nooit vergeten: zolang in deze gebieden, in de thans bestaande schrikbarende omvang honger, ziekte en onwetendheid blijven voortbestaan, zal geen communistische overheersing deze mensen afschrikken. Met te strijden voor de maatschappelijke opgang van deze gebieden, kan het socialisme de meest constructieve bijdrage leveren in de wereldomvattende strijd voor de vrijheid.

Slechts enkele hoofdlijnen op het terrein van de internationale politiek heb ik kunnen trekken, de Europese eenheid, het koloniale vraagstuk, de hulp aan de minder ontwikkelde gebieden. Ik geloof echter, dat deze drie punten nauw samenhangen. Wanneer er een mogelijkheid is voor Europa om zijn sterk geslonken betekenis in de wereld ten dele terug te winnen, dan toch alleen, als het zich weet te verheffen boven de machteloosheid en verdeeldheid van volkomen verouderde rationale grenzen, als het zich met zijn ongeveer 200 miljoen mensen als politieke en economische eenheid weet te organiseren en daardoor op een niveau komt, dat met de Verenigde Staten en Rusland vergelijkbaar is. Europa zal deze positie, in de tweede plaats, alleen krijgen, als het afstand zal weten te doen van een koloniaal verleden, als het begrijpt, dat in deze tijd de samenwerking tussen de volken alleen kan berusten op grondslag van vrijheid en vrijwillige overeenstemming. Europa zal, in de derde plaats, niet meer als in vroegere jaren een bevoorrechte positie kunnen innemen ten koste van anderen, maar in het kader van een expansieve economie, die mede gericht is op de opvoering van de levensstandaard in de minder ontwikkelde gebieden, kan het een constructieve bijdrage leveren tot de vrijheid, de vrede en de welvaart in de wereld.

In de wereldpolitieke situatie van deze tijd stormen de vraagstukken op ons af en soms dreigen ze ons te overweldigen. In de binnenlandse politiek schijnt het soms al moeilijk te zijn zijn zenuwen de baas te blijven, in de internationale politiek dreigt dit gevaar nog veel sterker. Het lijkt soms, alsof de mensheid in deze tijd in een tragedie is gewikkeld, die geen uitzicht biedt. We leven in een wereld, waarin alle waarden en ieder houvast in hun tegendeel worden gekeerd, waarin een vredesactie een wapen is geworden in de koude oorlog.

In een dergelijke tijd moet het socialisme inkeren tot zich zelf, tot de oorsprong van zijn geschiedenis, toen het, om met Henriëtte Roland Holst te spreken, nog enkel een gedachte was, zwevende over de aarde. Het socialisme had nooit tot een werkelijke politieke macht kunnen worden over de gehele wereld, in Europa, in de landen van de Commonwealth als Canada en Australië, in de Aziatische landen als Indonesië, India en Japan, zonder het onwrikbare geloof te strijden voor een ideaal en zonder de wil om het onmogelijke mogelijk te maken. Het lijkt soms, alsof de verworvenheden uit onze strijd als een last op ons beginnen te drukken. En toch, als we de toestand in zijn geheel overzien, niet alleen in ons land, niet alleen in Europa, maar in de wereld, dan staat het socialisme nog slechts aan het begin van zijn taak, die gericht is op de vestiging van een werkelijk internationale gemeenschap, op de grondslag van democratie en gerechtigheid.

En dan verheugt het me, bij de geweldige taken die nog voor ons liggen, dat de samenstellers van het Plan het socialistische perspectief hebben geplaatst onder de titel: „De weg naar vrijheid”. Want de strijd voor de menselijke vrijheid is in deze tijd het verbindende element tussen alle binnenlandse en buitenlandse politiek. Als de vrede in onze wereld geweld lijdt, dan is dit ook door de bestaande, door de toenemende onvrijheid, van enkelingen en van volken.

Door pal te staan voor de vrijheid, bouwen we aan de vrede.